

ในแนวเดียวกัน โดยเฉพาะยึดผลึกษาที่รับรองแล้วว่าสมุนไพรไม่มีผลข้างเคียงกับยาหลักที่คนไข้ใช้รักษาอยู่”

มัตติกา นวลแพง แพทย์

แผนกไทยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

ต.ป่าหูก จ.เชียงราย บอกประสบการณ์ทำงานในสถานพยาบาลระดับตำบลว่า คนไข้ที่มารักษาที่หมอมือเมืองหรือแพทย์แผนไทยมักป่วยเป็นโรคเรื้อรัง หรือเป็นโรคต้องใช้เวลารักษานาน มีปัญหาทางจิตใจ-ความเครียดควบคู่กับร่างกาย บางคนป่วยแล้วยังมีปัญหาที่ครอบครัวด้วย การมาพบกับหมอมือเมืองจึงเสมือนอีกกำลังใจ และเมื่อวัดผลของผู้เข้ารับการรักษาแล้วพบว่ามากกว่าร้อยละ 90 ต่างพอใจกับการใช้ศาสตร์แพทย์โบราณคู่กับแพทย์แผนปัจจุบันช่วยเติมเต็มซึ่งกันและกันได้

ถึงเช่นนั้นก็ไม่ใช้ทุกโรคที่แพทย์แผนไทย

จะรับรักษาทั้งหมด โรงพยาบาลในทุกระดับต่างมีข้อตกลงและรับทราบกันดีว่า หากผู้เข้ารับการรักษามีอาการใช้สูง ติดเชื้อ อักเสบ นั้นต้องผ่านการรักษาจากแพทย์ปัจจุบันก่อนเท่านั้น ทั้งนี้เพราะมีผลการศึกษาที่ชัดเจนมากกว่า ขณะที่ในสภาพหมอมือเมืองจ.เชียงราย ก็มีกติกายึดข้อบังคับในการทำงาน โดยผู้ใดกระทำผิดระเบียบ อวดอ้างสรรพคุณเกินจริง จะถูกแจ้งความ เพิกถอนใบอนุญาตสมาชิกสภา ขาดการยอมรับและไม่สามารถร่วมงานกับสถานพยาบาลได้

หมอมือเมืองถึงธรรมนูญสุขภาพ

คงไม่ใช่แค่ศาสตร์แพทย์พื้นบ้านเท่านั้นที่ทำให้การรักษาแบบองค์รวมยังมีที่ทางในโลกสมัยใหม่ แต่คงเป็นเพราะกระบวนการชุมชนอันเข้มแข็งมากกว่าที่สนับสนุนให้การรักษาสุขภาพแบบชุมชนมีส่วนร่วมไปต่อได้

ถึงตรงนี้ก็ใครๆ ก็มักพูดถึง ‘เชียงรายโมเดล’ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีกลไกพัฒนาระบบสุขภาพมายาวนาน ร่วมผลักดันพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 เกิดความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาควิชาการ ประชาชน มีสมัชชาสุขภาพจังหวัดที่สามารถร่วมเสนอประเด็นสุขภาพจากพื้นที่เข้าไปเป็นมติในระดับประเทศ รวมไปถึงการมีธรรมนูญสุขภาพซึ่งหมายถึงข้อตกลงร่วมที่คนในชุมชนแต่ละแห่งร่วมออกแบบขึ้น

พล.ร.อ.ณรงค์ พิพัฒนาศัย รองนายกรัฐมนตรีและคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ กล่าวภายหลังศึกษาดูงานกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะด้านสุขภาพแบบมีส่วนร่วมที่

วัดหัวฝาย ต.สันกลาง อ.พาน จ.เชียงราย เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคมที่ผ่านมา รัฐบาลพร้อมสนับสนุนการใช้กระบวนการชุมชนสร้างสุขภาพนั้นเพราะความเข้มแข็งของชุมชนจะไม่จำกัดแค่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่เมื่อชุมชนออกแบบเอง เขาจะรู้บริบท และมองไกลถึงมิติทางสังคม ภูมิปัญญา เกิดธรรมนูญในหลายประเด็น เช่น ธรรมนูญผู้สูงอายุที่โรงเรียนผู้สูงอายุวัดหัวฝาย ซึ่งครอบคลุมถึงการใช้ชีวิตของคนชราอย่างมีคุณค่า สอดคล้องกับสังคม Aging Society เช่นปัจจุบัน

แม้ไม่ใช่กฎหมายที่มีบทลงโทษและ

ข้อบังคับชัดเจน แต่การมีธรรมนูญข้อตกลงร่วมกันนั้นก็เปรียบเสมือนการมีรากฐานของแผนพัฒนาสุขภาพที่คนในชุมชนสร้างขึ้นเอง แบบที่ **นิรันดร์ แพงคำ** ผู้ประสานงานสภาองค์กรชุมชน ต.ป่าหูก นิยามว่า ธรรมนูญสุขภาพซึ่งทำขึ้นเมื่อ 3-4 ปีก่อน เป็นกติการ่วมที่ทุกคนต้องการ มีลายเซ็นผู้นำระดับตำบลกำกับ และแม้ผู้บริหารจะเปลี่ยนไปแต่ธรรมนูญข้อตกลงยังอยู่ รากฐานเช่นนี้ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมตามมา เช่น การส่งเสริมพืชสมุนไพร การงดเหล้าในพิธีกรรม ศาสนา การดำเนินเรื่องสิ่งแวดล้อม ไฟป่า หมอกควัน ซึ่งถึงทุกวันนี้ผู้คนตระหนักและปฏิบัติตามอันมาจากข้อตกลงที่ชุมชนเห็นพ้องกัน

“ธรรมนูญไม่มีบทลงโทษ ไม่มีบทบังคับ แต่คือสิ่งที่ชาวบ้านตกลงกันแล้ว จากแค่เรื่องสุขภาพธรรมนูญจะโยงถึงสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพราะถ้าชุมชนดีสุขภาพร่างกายก็ดีด้วย การเจ็บป่วยไม่ได้มาจากเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่สัมพันธ์กันทั้งหมด” อดีตเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่เห็นพ้องกับงานส่งเสริมสุขภาพชุมชนนั้นย้ำ

ผมรับฟังคำพูดของเขาและย้อนทบทวนเรื่องตัวเอง อาจจริงอย่างที่หมอมือเมืองว่า พอได้เข้าวัดทำบุญและเริ่มเปลี่ยนพฤติกรรมกินนอนจริงจัง เพียงไม่กี่วันที่ผ่านมามีพลังใจทำร่างกายมีเรี่ยวแรงขึ้นเป็นกอง